

ZAVIČAJNI MUZEJ STJEPANA GRUBERA

Savska 3, 32270 Županja, tel./faks 032/837-101

Tip muzeja:	opći muzej
Vrsta muzeja:	zavičajni
Djelokrug:	lokalni
Osnovano:	1953.
Osnivač:	grad
U sastavu:	
Sastavljen od:	
Broj stručnih djelatnika:	2
Ravnatelj:	Marijan Boško
Voditelj:	

Stručni djelatnici:
Marijan Boško (*muzejski savjetnik*), Janja Juzbašić (*viša kustosica*)

1. Skupljanje građe

1.1. Kupnja

Etnološki odjel

- Otkupljeno je više različitih predmeta s područja županijske Posavine zbog njihove iznimne vrijednosti. Najveći dio otkupljen je za potrebe stalnoga muzejskoga postava (orginalni prozorski okviri, ulazna vrata, dio drvenoga poda, daske za oblaganje stropa — *tavanice*, grede i dr.). Otkupljeno je i nešto sitnoga kućnoga inventara, dijelova tradicijske odjeće te ukrasa za svečane i prigodne tipove odjeće u stalnom postavu.

Dakle, otkupljeni su ovi predmeti: djevojačka pletenica, umjetni dukati (48 velikih i 24 mala), ženske pletene sandale, 2 šešira s 1 umjetno okrunjenim dukatom i malim dukatima složenim u grozd, muški dječji opanci, ženske dječje pletene sandale, dječji drveni divan, 3 različite košare, 2 drvene vješalice, drveni sanduk za kalupe, drvena duboka posuda, petrolejska svjetiljka, naprava za izradu resa, 2 jastučnice, 2 šlingane zavjese, vuneni prekrivač, 6 različitih stolaca, željezno sječivo, kovačka kliješta, željezna bušilica, 2 svetačke uokvirene slike, naprava za grebenjanje, 2 drvena prozorska okvira različitih dimenzija i oblika, ulazna vrata s hambara, ulazna vrata s ostave, drveni ormar za alat, polica za ostavu, drveni stol te dio naprave za pečenje rakije — *kotao* s bakrenim cijevima.

Povijesni odjel

- Od Doma zdravlja Županja otkupljena je ljekarna s ljekarničkim inventarom iz Babine Grede (druga pol. 19. st.).

1.2. Terensko istraživanje

Arheološki odjel

- Zaštitna istraživanja uz južni trak autoceste Zagreb-Lipovac, dionica Velika Kopanica — Županja, poddionica Babina Greda-Županja*

Na temelju posebnih konzervatorskih uvjeta gradnje, Zavičajni muzej Stjepana Grubera izvršio je zaštitna arheološka istraživanja na pet lokaliteta uz južni trak autoceste Zagreb-Lipovac, dionica V. Kopanica — Županja, poddionica B. Greda — Županja u razdoblju od 18. siječnja do 14. kolovoza 2000. g. Istraživanje je obavljeno u nekoliko faza. Probim iskopavanjima na svim lokalitetima istraženo je

3 128 m², a sustavno 11 725 m², od kojih na naselju Dubovo-Košno 9 725 m² te 2 000 m² na nalazištu Dubovo. Ukupno je, dakle, u 140 radnih dana istraženo 14 853 m².

Na četiri lokaliteta s području k. o. Babina Greda (Tečine, Ritić i Jos, Ritić i Rastovica Donja) istraživanja su pokazala da nema kulturnih slojeva, iako je bilo pojedinačnih keramičkih nalaza recentne keramike (19./20. st.). Suprotno tome, probna istraživanja na lokalitetu Dubovo-Košno jasno su naznačila da se u tom lokalitetu pokretni nalazi koncentrirani na dva prostora ili dvije mikrolokacije.

Osim malobrojnih površinskih nalaza iz latenskoga i rimskoga doba, istraživanja na lokalitetu Dubovo-Košno pokazala su da je riječ o naselju sopotske neolitičke kulture. Otkrivena su 1 022 raznovrsna nasebinska objekta (jame, zemunice, stupovi, ograde itd.). Pokretni arheološki inventar (keramika, mikrolitički i drugi kameni materijal) gotovo sigurno upućuje da je riječ o ranoj sopotskoj kulturi i vremenu oko 4500.-4300. g. pr. Krista. Potvrdu te datacije dale su i analize ¹⁴C 6 uzoraka pougljenjenog drveta u Institutu »Ruder Bošković« u Zagrebu. Znatan udio u interpretaciji građe, osim analize ¹⁴C, imat će i pomoćne analize mikrolitičkoga i drugoga kamenoga materijala, pedološke analize te polenska i osteološka analiza.

Na drugoj mikrolokaciji Dubovo istraživanja su pokazala da je riječ o gotovo potpuno uništenome arheološkom nalazištu. Istražen je 41 objekt ili stratigrafska jedinica. Osim pojedinačnih nalaza mikrolitičkoga materijala, nađeno je dosta ulomaka keramičkih posuda. Faktura i profilacija keramičkog materijala pripada kasnobrončanom dobu.

- Arheološko rekognosciranje na području županijske Posavine*

Arheološko rekognosciranje županijske Posavine nastavljeno je i u 2000. godini prema mogućnostima, a u skladu s drugim obvezama, poput (spomenutoga) dugotrajnog zaštitnog istraživanja na arheološkim lokalitetima uz južni trak autoceste na poddionici Babina Greda — Županja. Zato je, osim obilaska-rekognosciranja arheoloških terena prioritetan zadatak bio rad na sređivanju primarne dokumentacije. Uz nabavu kopija avionskih snimaka širega područja županijske Posavine od Državne geodetske uprave iz Zagreba, naknadno je iz zraka snimljen veći broj rekognosciranjem utvrđenih arheoloških lokaliteta županijske Posavine, poglavito na području Šitara i Bošnjaka.

Etnološki odjel

- *Etnografska baština županijske Posavine kao prilog hrvatsko-me kulturnom identitetu*

Etnografsko istraživanje u 2000. godini na području županijske Posavine provedeno je uz praktičnu nastavu studenata etnologije. Projekt je ostvaren u suradnji s Odsjekom za etnologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Muzej je osigurao i organizirao boravak studenata na terenu. Terensko istraživanje obavljeno je 12. i 13. svibnja u Babinoj Gredi, a 29. i 30. studenoga 2000. g. u Županji. U sklopu praktične nastave studenti su s kustosicom i voditeljicom projekta J. Juzbašić sudjelovali u otkupu etnomaterijala, prikupljali su dokumentaciju, izvršili fotografsko snimanje. Također su sudjelovali u daljnjoj obradi podataka i izradbi muzejske dokumentacije. Osim toga, kustosica J. Juzbašić provela je još nekoliko terenskih istraživanja u sklopu tog programa, kao što su istraživanja godišnjih i životnih običaja (*U Cvitnicu jelo*, žetva, pečenje rakije, božićni običaji, svadbeni običaji i sl.). Na taj su način prikupljeni zanimljivi podatci i fotografije.

1.3. Darovanje

Arheološki odjel

- Mato i Ivo Dabić iz Štitara darovali su Muzeju pokretni arheološki materijal (ulomke keramičkoga posuda i opeke te 1 rimski novčić) s lokaliteta Berava-Crna greda.

Etnološki odjel

- Ručno izrađeni specifični cvjetni ukrasi — *ružice*, voštani vijenac za mladenku, veliki vuneni rubac, tri para različitih vunjenih čarape, drveni modeli za izradu veza — *motivi*, 5 uskrsnih šaranih jaja, tri drvene bačve, košara s jednom drškom, stražnji dio zaprežnih kola ispleten od pruća koji se dodaje kolima samo pri određenim poslovima — *lijesica*, alatka sa željeznim zupcima, alatka za kopanje zemlje, drveno vanjsko prozorsko krilo, drveni stalak za umivanje i drveni ormar s policama.

2. Zaštita

2.1. Preventivna zaštita

Arheološki odjel

- Osim spomenutih višemjesečnih zaštitnih istraživanja arheoloških lokaliteta uz južni trak autoceste Zagreb-Lipovac, poddionica B. Greda-Županja, drugih zaštitnih istraživanja ili zahvata nije bilo. Međutim, sav je pokretni arheološki inventar s lokaliteta Dubovo-Košno i Dubovo, ali i s lokaliteta otkrivenih projektom rekognosciranja primjereno očišćen, obrađen, najvećim dijelom signiran i spremljen u kutije te deponiran u muzejske prostorije. Na taj je način arheološka građa preventivno zaštićena, što je osnovni preduvjet za njezinu buduću znanstvenu obradu i interpretaciju.

2.2. Konzervacija

Etnološki odjel

- Posao na konzervaciji i restauraciji muzejske građe uglavnom je bio usmjeren na zaštitu predmeta iz Etnološke zbirke, ponajprije radi uređenja stalnoga postava. Znatno broj predmeta obradili su kvalificirani konzervatori i restoratori iz Osijeka (M. Benaković, Muzej Slavonije) i Varaždina (B. Šimek, Gradski muzej), ali je ipak najveći broj predmeta preventivno zaštićen (čišćenje i zaštita različitim zaštitnim

sredstvima) u samome muzeju. Uglavnom se radilo na zaštiti drvenih i metalnih predmeta te tekstilnim predmetima narodne nošnje. Tako je konzervacija (uz djelomičnu restauraciju) izvršena na 132 predmeta u kombinaciji drva i metala, zatim na 50 predmeta od drva. Usto je 150 tekstilnih predmeta od bijeloga platna ručno oprano, izbijeljeno, uštirkano i ispeglano, 70 predmeta od vune, svile ili kože posebno je obrađeno, a najoštećeniji su i restaurirani. Preostali dio tekstilne građe preventivno je zaštićen pod nadzorom kustosice (J. Juzbašić).

Povijesni odjel

- Od građe iz Povijesne zbirke konzervirana je 1 puška i 1 jatagan (konzervirao B. Šimek, Varaždin).

2.3. Restauracija

Arheološki odjel

- S obzirom na to da Zavičajni muzej u Županji nema ni konzervatorsko-restauratorsku radionicu ni stručnih djelatnika, a potrebe su stalne i velike, uspostavljena je suradnja s vinkovačkim Gradskim muzejem i višim preparatorom A. Ambrincom. Na taj je način restaurirano nekoliko većih keramičkih posuda prapovijesnoga (3) i srednjovjekovnog podrijetla (1).

2.4. Ostalo

U ljeto 2000. (kolovoz) mještani Račinovaca izvadili su monoksil od hrastova debla iz rijeke Save te ga dopremili u središte sela. Čamac ili, vjerojatnije, dio vođeničkoga sklopa, dug je 14,50 m. Muzej je, prema preporuci Uprave za zaštitu kulturne baštine iz Osijeka, sudjelovao u pripremanju načina konzervacije i smještaja čamca u Račinovcima, odnosno na području općine Drenovci. Angažiran je H. Malinar, dipl. ing., konzervator savjetnik iz Samobora, koji je dao osnovne elemente za konzervaciju i pohranu čamca, zatim su u Institut »R. Bošković« u Zagrebu poslana dva uzorka za analizu ¹⁴C, a općina Drenovci dala je izraditi projekt nadstrešnice za trajniji smještaj monoksila. Analize su pokazale da je čamac (zapravo hrast) približno star 400 godina, ali se, s obzirom na obujam hrasta od kojega je monoksil izrađen, a on je veći od 1, 20 m, može pretpostaviti da je sam čamac bio u funkciji u 19. ili prvoj polovici 20. st.

3. Dokumentacija

3.1. Inventarna knjiga

Zbog prioriteta koji se nisu mogli ignorirati (zaštitno arheološko istraživanje lokaliteta uz autocestu te rad na stalnome postavu etnologije, revizija) inventarizacija građe tijekom 2000. godine bila je svakako u drugom planu. Stanje muzejskih inventarnih knjiga sa zaključno 2000. g. je:

- paleontologija, 1-25
- arheologija, 1-1741
- povijest, 1-1185
- kulturna povijest, 1-26
- etnologija, 1-1602
- galerija, 1-80
- knjižnica, 1-8536.

3.3. Fototeka

Muzejska fototeka dopunjena je s 22 nova filma (792 snimke).

3.4. Dijateka

Arheološki odjel

- U radu na projektima zaštite arheoloških lokaliteta i rekonstruiranja područja županijske Posavine snimljeno je 89 dijafilmova (3 168 snimaka).

Etnološki odjel

- U terenskom istraživanju različitih tema snimljeno je 7 dijafilmova (252 snimke).

3.5. Videoteka

Arheološki odjel

- Na arheološkim lokalitetima Dubovo-Košno i Dubovo u vrijeme zaštitnih istraživanja snimljene su 3 videokasete.

Etnološki odjel

- Pri obilasku zaštićenih etnoloških spomenika i istraživanju običaja na području županijske Posavine snimljene su 2 videokasete.

3.6. Hemeroteka

Hemeroteka je dopunjena s 20 članaka koji se izravno ili neizravno odnose na rad Muzeja.

3.7. Planoteka i fond dokumentacijskih crteža

Arheološki odjel

- Izrađen je velik broj planova i terenskih crteža (oko 750) naseobinskih objekata s arheoloških lokaliteta Dubovo-Košno i Dubovo.

3.9. Računalna obrada građe

Etnološki odjel

- Za potrebe stalnoga muzejskog postava više od 500 fotografija iz Etnološkoga odjela pripremljeno je za videoprezentaciju pod naslovom *Otvorenje stalnoga postava Etnološkoga odjela* te se na dvije diskete i jednom CD-u čuva fotografski materijal s terenskih istraživanja iz 2000. g.

4. Knjižnica

4.1. Nabava

Knjižnica Muzeja kupnjom, darivanjem ili razmjenom obogaćena je publikacijama uglavnom iz arheologije, povijesti i etnologije:

- 12 primjeraka stručnih časopisa (periodika)
- 24 monografije ili publikacije monografskog tipa
- 26 kataloga
- 4 vijesti/obavijesti strukovnih udruga (Hrvatskoga arheološkog društva, Udruge muzealaca i konzervatora).

5. Stalni postav

Etnološki odjel

- Stalni postav etnološkoga odjela u Zavičajnome muzeju Stjepana Grubera u Županji smješten je u zgradi Agencije. Taj objekt u prizemlju ima dvije prostorije, jednu veću (56,60 m²) i jednu manju (16,60 m²). One su međusobno povezane otvaranjem pregradnoga zida pa je posjetiteljima pri razgledanju postava omogućeno kružno kretanje. U potkrovlju iste zgrade smješten je stalni postav starih obrta.

Stalni postav etnološke zbirke koncipiran je tako da su primarne teme za prezentaciju tradicijske kulture razvrstane prema godišnjim dobima (običajima kroz godinu), ali i prema životnim običajima (od rođenja do smrti). Unutar tih tema predočeni su brojni etnološki predmeti koje su starosjedioci, hrvatsko stanovništvo katoličke vjere — *Šokci* s područja županijske Posavine, upotrebljavali pri obavljanju svakodnevnih ili povremenih poslova u domaćinstvu. Postavom je uglavnom obuhvaćeno vremensko razdoblje od sredine 19. do polovice 20. st., s tim da je nekoliko izložbenih predmeta rekonstruirano u novije vrijeme prema orginalnim predmetima na terenu ili prema fotografijama iz tog razdoblja.

6. Stručni rad

6.1. Ekspertize

Arheološki odjel

- U sklopu programa zaštitnih arheoloških istraživanja (lokaliteti Dubovo-Košno i Dubovo) izvršene su analize: analize ¹⁴C (dr. sc. B. Obelić, Institut »Ruder Bošković« — Zagreb), analiza mikrolitičkoga i drugoga kamenoga materijala (dr. sc. M. Crnjaković, Prirodoslovni muzej-Zagreb), pedološke analize (mr. sc. B. Vrbeć, Šumarski institut-Zagreb), polenska analiza (dr. sc. M. Culiberg, Biološki institut-Ljubljana) i osteološka analiza (dr. sc. M. Jurišić, Uprava za zaštitu kulturne baštine-Zagreb).

6.2. Posudbe (i davanja na uvid)

Etnološki odjel

- Tijekom godine bio je vrlo velik broj posudbi iz Etnološkoga odjela, posebice fotografija i knjiga iz stručne knjižnice. Izdajamo posudbu vunenih valjanih predmeta Zvonimiru Čolakovcu za potrebe otvorenja i obnavljanja tradicijskoga obrta u njegovoj radionici u Gradištu.

6.3. Djelovanje u strukovnim društvima

Arheološki odjel

- Arheolog B. Marijan član je Hrvatskoga arheološkog društva, a sudjeluje i u radu Arheološke sekcije Muzejske udruge istočne Slavonije.

Etnološki odjel

- Etnologinja J. Juzbašić članica je Hrvatskoga etnološkog društva, Družine — čuvari tradicija hrvatskih obiteljskih zajednica, Muzejske udruge istočne Hrvatske i Hrvatske sekcije ECOVAST.

6.4. Sudjelovanje na kongresima, seminarima

Etnološki odjel

Etnologinja J. Juzbašić s referatima je sudjelovala na skupovima:

- Godišnjoj skupštini Hrvatske sekcije ECOVAST, Zaprešić, 21. veljače 2000., s izlaganjem *Zaštita i očuvanje pučkoga graditeljstva u Županji*
- Godišnjem stručno-znanstvenom skupu Hrvatskoga etnološkog društva, Zagreb, 9. lipnja 2000., s izlaganjem *O smotrama folkloru na području županijske Posavine*
- Okruglom stolu *Suveniri Vukovarsko-srijemske županije*, s izlaganjem *Suveniri županijske Posavine*

- Forumu kulture, Vukovar, 4. listopada 2000., s izlaganjem *Koncepcija novoga stalnoga postava Etnološkoga odjela u Zavičajnome muzeju Stjepana Grubera u Županji.*

6.6. Stručno usavršavanje

Etnološki odjel

- J. Juzbašić upisala je u školskoj godini 2000./2001. poslijediplomski studij na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

6.10. Revizija građe

Revizija muzejske građe u svim zbirkama i odjelima započeta je 1999. godine, ali je zbog navedenih prioriteta dovršena u drugoj pol. 2000. g.

6.11. Stručna pomoć i konzultacije

Djelatnici Muzeja više su puta pružali davali stručnu pomoć pojedincima i ustanovama (Turistička zajednica grada Županje).

9. Izložbena djelatnost

Arheološki odjel

- *Bogovi, duhovi i demoni starog Egipta*
Županja, Zavičajni muzej Stjepana Grubera, 4.-22. prosinca
Organizatori: Zavičajni muzej Stjepana Grubera, Arheološki muzej Zagreb
Autor izložbe: Igor Uranić, Arheološki muzej Zagreb
Autor likovnoga rješenja: mr. sc. Mario Beusan, Arhitektonski fakultet Zagreb
Vrsta izložbe: arheološka, edukativna

Galerijski odjel

- *Zlatko Kokanović — tradicija u djelima zavičajnoga slikara*
Županja, Zavičajni muzej Stjepana Grubera, 1.-17. ožujka
Organizatori: Zavičajni muzej Stjepana Grubera
Autor: Zlatko Kokanović
Vrsta izložbe: umjetnička, samostalna
Izložba je priređena za Šokačko sijelo 2000.
- *Marija Kohn — uz četrdesetu godišnjicu umjetničkog djelovanja*
Županja, Zavičajni muzej Stjepana Grubera, 16.-20. svibnja
Organizatori: Zavičajni muzej Stjepana Grubera, Festival glumca
Autor: Vladimir Pondelek
Vrsta izložbe: dokumentarna, retrospektivna
Izložba je priređena uz dane Festivala glumca (Županja-Vinkovci-Vukovar-Ilok).
- *Ljiljana Mihaljević — godišnja doba*
Županja, Zavičajni muzej Stjepana Grubera, 29. svibnja-10. lipnja
Organizator: Zavičajni muzej Stjepana Grubera
Autorica: Ljiljana Mihaljević
Vrsta izložbe: umjetnička, samostalna
Izložba je priređena uz Dan državnosti.
- *Josip Oros — uz 40. obljetnicu rada*
Županja, Zavičajni muzej Stjepana Grubera, 27. kolovoza-9. rujna
Organizatori: Zavičajni muzej Stjepana Grubera
Autor: Josip Oros

Vrsta izložbe: umjetnička, retrospektivna, samostalna
Izložba je priređena uz Dan grada.

11. Edukativna djelatnost

11.1. Specijalna vodstva

Arheološki odjel

- Arheolog B. Marijan održao je u prostorijama Muzeja (rujan 2000. g.) predavanje s videoprojeksijom rezultata arheoloških istraživanja na lokalitetima Dubovo-Košno i Dubovo za zainteresiranu djecu osnovne škole Mate Lovraka iz Županje.

Etnološki odjel

- Etnologinja J. Juzbašić u Muzeju je tijekom svibnja pripremila specijalno vodstvo za 4 razreda osnovne škole iz Vukovarsko-srijemske županije za program škole u prirodi, te, uz panoramsko razgledavanje grada održala kratko predavanje za Udrugu profesora zemljopisa Hrvatske.

12. Odnosi s javnošću (PR)

12.1. Press

Uglavnom u Večernjem listu (županijska kronika) te dijelom u Glasu Slavonije i u Jutarnjem listu objavljeni su tekstovi o pojedinim aktivnostima Muzeja (zaštitna arheološka istraživanja, izložbe, program priređen u Muzeju za Dan grada, Piknik u vili Čardak i sl.).

12.2. Sudjelovanje u televizijskim i radijskim emisijama

- Ostvareno je više suradnji s Hrvatskim radijem Županja, bilo da je riječ o autorskim priložima (etnologija) ili o kratkim intervjuima (arheologija, etnologija).
- Ostvarena je suradnja s Hrvatskom te Vinkovačkom televizijom, uglavnom kratkim priložima u informativnim emisijama.
- Etnologinja Janja Juzbašić s jednim je prilogom i fotografiskim materijalom sudjelovala u realizaciji emisije Pučka intima (HRT).

12.4. Promocije i prezentacije

Muzej je sudjelovao u organizaciji promocije knjige *Ferdo Juzbašić* autorice dr. sc. K. Čorkalo (Centar za znanstveni rad HAZU u Vinkovcima) u prostorijama Gradske vijećnice Županja. Treba naglasiti da se izvorna građa književnika F. Juzbašića čuva u Zavičajnome muzeju Stjepana Grubera u Županji.

14. Ukupan broj posjetitelja

Muzej je posjetilo 1 275 osoba.

15. Financije

15.1. Izvori financiranja

- Grad Županja — redovita djelatnost: 100%
- Vukovarsko-srijemska županija: paušalno
- Ministarstvo kulture: prema odobrenim programima
- Ministarstvo financija / Hrvatska uprava za ceste: zaštitna arheološka istraživanja